

ALEKSANDAR GRLIČKOV

Uticaj svetskoistorijskih zbivanja na bezbednost malih i nesvrstanih zemalja

(Diskusija)

Posle sadržajne i značajne debate o bezbednosti malih i nesvrstanih zemalja, inspirisane referatima i diskusijama, želim da navedem neka svoja razmišljanja o problemu bezbednosti malih i nesvrstanih zemalja u okviru ukupnih svetskoistorijskih zbivanja danas, i, naravno, na osnovu predviđanja zasnovanih na stvarnosti, da se ne bih bavio čistom futurologijom.

Osnovni tokovi svetskih zbivanja, barem za sada, po mome mišljenju, ne nagoveštavaju radikalni zaokret značajan za bezbednost malih i nesvrstanih zemalja. Ta procena, zasnovana na više pretpostavki, naravno, podleže raspravi, daljim istraživanjima i proučavanju.

Prvo, svetski rat postaje sve manje verovatan i moguć. Slažem se i sa izlaganjem admirala Branka Mamule, koji taj problem obrađuje u najnovijoj knjizi *Odbrana malih zemalja*. On tu procenu proširuje i tezom »da su manje vjerovatni ratovi u širim regionima bez njihovih posljedica na ukupna svjetska zbivanja«. Nasuprot tome, nema uverljivih činjenica koje bi ukazivale na to da ukupne svetske okolnosti isključuju lokalne ratove, ili koje bi moguće sporove između pojedinih zemalja upućivale na njihovo miroljubivo rešavanje.

Drugo, po mome mišljenju, nastaviće se naučnotehnološka revolucija. Ali, nije isključeno ni njeno usporavanje, naročito tamo gde je najrazvijenija. Razlog za to može biti neuspešno savlada-

vanje njenih posledica. A one mogu biti složene po čoveka, po ljudske zajednice i po države. U Zapadnoj Evropi nezaposlenost se već javlja, a biće sve veća kao posledica tehnološke revolucije. Značaj tih pitanja na zapadnoevropskom prostoru neće biti manji od borbe za mir i razoružanje. Ukoliko zemlje istočne Evrope uspešno ostvare duboke reforme svojih političko-ekonomskih sistema i one će se susretati sa istim problemima, što će uticati na ukupne evropske i svetske tokove.

Treće, ne postoje uverljive činjenice koje upućuju na mogućnost bržeg razvoja nerazvijenih zemalja. Stoga se može zaključiti da će se produbiti razlika i zavisnost zemalja u razvoju od razvijenih zemalja. To će za male i nesvrstane zemlje značiti ulaganje dodatnih napora u očuvanje svoje bezbednosti i nezavisnosti, a takođe i unutrašnje stabilnosti, pa i u uslovima maksimalne mobilizacije sopstvenih snaga.

Četvrto, nacionalno pitanje kao svetskoistorijski fenomen biće sve važniji činilac međunarodnih odnosa u njegovom ukupnom značaju, tj. kao problem odbrane nacionalnog interesa. Na međunarodnom planu javljaće se sa svim pozitivnim i negativnim potencijalima, u svim oblicima izražavanja, i kao problem odnosa Sever-Jug, Jug-Jug, ali ne manje i kao odnos Sever-Sever, na primer Japan—Evropa, Evropa—SAD.

Naravno, imam u vidu proces nacionalnog konstituisanja zemalja koje su iz objektivnih razloga u tome zakasnile, naročito na području Afrike, a delimično i Azije. Taj proces je u toku i znatno utiče na odnose među zemljama tih kontinenata. Ne usuđujem se da predviđam da će se u Africi i drugim regionima koji su duboko zašli u nacionalno konstituisanje ponoviti istorija Evrope, čiji su narodi tri veka, koliko je taj proces trajao, međusobno ratovali. U višenacionalnim državama primećuje se proces pojačavanja međunacionalnih nesporazuma i trvenja, nezavisno od socijalnih sistema. To se dešava u Velikoj Britaniji i Španiji, s tim problemom se susreće Belgija, i sve socijalističke zemlje višenacionalnog sastava, uključujući i našu.

Peto, ne postoje ubedljivi pokazatelji da će doći do ukidanja blokova i blokovske podele sveta, kao ni o nastojanju velikih zemalja da utiču na taj proces u sopstvenim regionima i u svetskim razmerama. Postoje indicije da blokovska politika, borba za interesne sfere i politički i ekonomski odnosi u svetu neće značajno

izmeniti problem strategijskog očuvanja bezbednosti malih i nesvrstanih zemalja. Međutim, postoje pozitivni impulsi koji proizlaze iz »novog mišljenja« koje se ugrađuje u spoljnu politiku SSSR-a. Otuda mogućnost da ono, ukoliko se više utemelji, obezbedi nov kvalitet ukupnim međunarodnim odnosima.

Želim da ukažem na moguće izlaze iz navedenih situacija i da odgovorim na pitanje kako ojačati bezbednost malih zemalja, uz uvažavanje svih pozitivnih i negativnih impulsa i vrednosti dosadašnjih međunarodnih odnosa, i rezultata ukupne aktivnosti svih činilaca u međunarodnim odnosima — OUN, pokreta nesvrstanih, pa i ravnoteže vojne moći između velikih sila i blokova.

Najznačajnije za bezbednost zemalja, po mome mišljenju jesu njihove unutrašnje prilike. U tom i takvom svetu bolje će prolaziti zemlje koje budu razvijale i jačale takve unutrašnje političke i ekonomske mehanizme svojih sistema koji će biti spremni i sposobni da obezbeđuju uspešan ekonomski i socijalni razvoj i da se prilagođavaju uslovima koji su sada poznati, ili onima koje još ne poznajemo, a svakako će biti novi, naročito u 21. stoleću. Bolje će prolaziti zemlje čiji ekonomsko-socijalni sistemi i njihovi mehanizmi budu sposobni da upravljaju svojim protivurečjima i koji će biti spremni i sposobni da očuvaju bezbednost spolja i, na demokratski način, relativnu stabilnost iznutra. Smatram, prema tome, da na dnevnom redu malih i nesvrstanih zemalja treba da se nađu, provere i preispitaju svi dosadašnji konkretni mehanizmi političko-ekonomskih sistema kako bi se uključili u sadašnje i nove svetsko-istorijske procese. To će zahtevati proveru prioriteta u očuvanju nezavisnosti i bezbednosti. Oni će biti različiti za pojedine zemlje. Ako popuštanje zategnutosti potraje duže, prioritet će dobiti ekonomsko-socijalni razvoj malih, nerazvijenih i nesvrstanih zemalja, od čijeg će uspeha ili neuspeha zavisiti ne samo njihova bezbednost i odbrana već i njihova unutrašnja stabilnost i nezavisnost. Ko u tome ne uspe dovešće u pitanje svoje nacionalne vrednosti, pa čak i poredak.

Na kraju, želim da prokomentarišem još jedno pitanje koje, imam utisak, nismo dovoljno razmotrili u našoj diskusiji. Ono se odnosi na mogućnost kvalitativnih promena ili, barem, na postojanje indicija da se u pregovorima između SAD i SSSR sve više uvažava politika kolektivne bezbednosti svih zemalja. Pitanje se naročito tiče malih i nesvrstanih zemalja koje nisu članice vojno-političkih

blokova. Za sada, na žalost, ne vidim nagoveštaje da će u sagledivoj budućnosti otpočeti kretanje ka sistemu kolektivne bezbednosti, predviđene Poveljom Organizacije ujedinjenih nacija. Nema uverljivih činjenica da će biti napuštena politika kolektivne bezbednosti, ali ni nagoveštaja da će se uskoro pojačati. Tu vidim mogućnost za širu aktivnost pokreta nesvrstanih i, naravno, svih drugih zainteresovanih političkih snaga u svetu.